

Verslag Inspiratiemiddag integratie 25 maart 2010

Deze inspiratiemiddag over integratie werd georganiseerd door Elan, expertisecentrum voor integratie, participatie en emancipatie vanwege de gedeelde behoefte van de samenwerkingspartners in Gelders Troef, om kennis te delen en te discussiëren over het bevorderen van integratie.

Integratie is een thema waarop Gelderse ondersteuningsinstellingen elkaar in toenemende mate tegenkomen, nu niet één, maar meerdere organisaties subsidie krijgen van de provincie om bij te dragen aan een vitale multiculturele samenleving. Dat maakt het belang alleen maar groter om waar mogelijk gezamenlijk op te trekken.

Na een hartelijk welkom laat Brigitte Theeuwen, directeur-bestuurder van Elan, tal van mogelijke perspectieven op integratie de revue passeren. Integratie is bijvoorbeeld:

- een juridisch vraagstuk - als het gaat om wetgeving, rechtspositie of dubbele paspoorten,
- een economisch vraagstuk - een baan en een inkomen,
- een arbeidsvraagstuk - wie doet welk werk om de welvaartsstaat in stand te houden,
- een educatief vraagstuk - als het gaat om de taal te leren spreken,
- een diversiteitsvraagstuk - het benutten van talenten en kwaliteiten,
- een moreel vraagstuk - wie beoordeelt wat gelijkheid en gelijkwaardigheid is,
- een psychologisch vraagstuk - vanwege identiteitsvragen en het ontwikkelen van een positief zelfbeeld,
- een cultureel vraagstuk - tradities, wortels en etniciteit,
- een religieus vraagstuk - joods, christelijk, islamitisch, of vragen over fundamentalisme, salafisme en liberalisme,
- een communicatievraagstuk - over ontmoeten, elkaar leren kennen, verstaan en waarderen,
- een sociaal vraagstuk - in de zin van insluiting en uitsluiting, toegankelijkheid en participatie,
- een discriminatievraagstuk - met twee maten meten, elkaar verdragen, tolereren en accepteren,
- een veiligheidsvraagstuk - over radicalisering, terrorisme en bangmakerij,
- een politiek vraagstuk - over polarisatie, polderen, macht en angsthazerij,
- een huisvestingsvraagstuk - witte, zwarte, of bonte wijken,
- een demografisch vraagstuk - als het gaat om de bevolkingssamenstelling in Nederland, in elke gemeente, uw gemeente, uw wijk, uw straat, uw bureaus, de school van uw kinderen, uw werk en uw vrienden.

En, vraagt Brigitte Theeuwen zich af, is integratie van migranten, of van ons allemaal? En als het van ons allemaal is en als het al die vraagstukken bij elkaar is, welke bijdrage leveren we daar dan aan, hoe doen we dat als professionals? Welke kennis en beelden hebben wij in ons hoofd, welke instrumenten zetten we in, met welke visie om welk doel te halen? En realiseren we ons voldoende dat wijzelf ook een instrument zijn in dit proces, hebben we de mogelijkheid en de openheid om daarop te reflecteren?

Vragen die niet in één middag beantwoord kunnen worden. Dat hoeft ook niet want er zijn honderden antwoorden mogelijk, er is niet één waarheid of één perspectief. En: een gezamenlijke zoektocht naar antwoorden zal het meeste opleveren.

Als warming-up ondervraagt middagvoorzitter Malika Elmouridi vervolgens een aantal deelnemers aan de hand van stellingen over het werken aan integratie.

Inleiding Peter Scholten - Perspectieven op integratie

Gastspreker dr. Peter Scholten is docent beleid en politiek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Hij heeft de verschillende perspectieven en modellen besproken van waaruit het integratievraagstuk kan worden benaderd en de invloed daarvan op beleid. De tekst is aanvullend op de dia's.

Perspectieven op integratie

- Bijna 50 jaar gecoördineerd overheidsbeleid
- Hardnekkige onenigheid over wat 'integratie' nu eigenlijk betekent
- Herhaaldelijk 'mislukt' verklaren van de integratie
- 'De sociale kwestie van deze tijd'?

Erasmus Universiteit Rotterdam

Na 50 jaar is integratie nog steeds een ongreepbare term en is er onenigheid over de inhoud. Beleidsmaatregelen zijn elke keer met terugwerkende kracht als negatief beoordeeld. Bijvoorbeeld het beleid van de jaren '80, dat in de jaren '90 weer gerepareerd moest worden. Maar of je het ook 'de sociale kwestie' (dwz. vergelijkbaar met de arbeidersproblematiek in de 19^e eeuw) van deze tijd moet noemen, zoals Paul Scheffer doet? Het geeft in elk geval de urgentie aan die gevoeld wordt.

Perspectieven op integratie

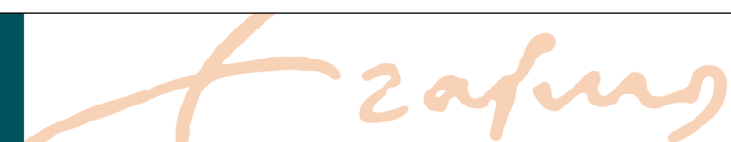
- Hardnekkig multiculturalisme?
 - Erfenis van verzuiling?
- 'Het' Nederlandse integratiemodel bestaat niet
 - Komen en gaan van modellen in geschiedenis van Nederlandse integratiebeleid
 - Voortdurende 'strijd' tussen meerdere 'modellen van integratie'
- Recente 'culturalisering' van het debat
 - Momenteel: ex-post reconstructie van beleidsverleden als 'multiculturalistisch'

Erasmus
ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM

In binnen- en buitenland wordt Nederland beschouwd als een multiculturele samenleving. Waarom? Door de verzuiling is er in elk geval een geschiedenis in het omgaan met minderheden.

In de geschiedenis van het Nederlandse integratiebeleid zijn alle modellen - die in de volgende dia's worden toegelicht - langsgesproken. Recent wordt het beleidsverleden getypeerd als 'multiculturalistisch': alles wat fout gaat wordt afgeschoven op multiculturaliteit. De discussie draait om de vraag of culturele eigenheid een voorwaarde of juist een belemmering is voor integratie.

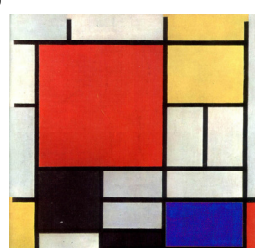
Perspectieven op integratie

Multiculturele Model

- Culturele emancipatie, emancipatie vanuit eigen kring
- Focus op 'kleur' (etnische of culturele minderheden)
- Theorie: verbetering sociaal-culturele positie zal ook leiden tot verbetering sociaal-economische positie.
- B.v. Etnische Minderhedenbeleid ('80), Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur

Differentialistische Model

- Selectieve uitsluiting in combinatie met institutionalisering van culturele groepen
- Ook wel 'segregationisme'
- Theorie: verandering in culturele identiteit leidt tot anomie
- B.v. opvang Molukkers, 'gastarbeiders', rechts-populistische partijen, conservatieve migrantenbewegingen

Erasmus
ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM

Het *multiculturele* model legt de nadruk op participatie en emancipatie. Herkenbaar in de jaren '80: eerst eigen taal leren, dan pas Nederlands. Ook: de neiging om eerst te kijken wat de overheid te bieden heeft. De focus op kleur (met name sterk in Groot Brittannië) is in Nederland nooit een punt geweest.

Het *differentialistische* model is te herkennen in het beleid van de jaren '70. De theorie is dat het slecht is voor mensen als zij hun

eigenheid en groepscultuur verliezen (anomie: het gevoel van onzekerheid en frustratie als gevolg van het aarzelen tussen oude en nieuwe normen en zekerheden). Dat zie je nu onder anderen bij jonge Marokkanen die zo snel integreren dat ze het niet meer bij kunnen benen en in een culturele spagaat raken. Dit model komt weer op bij een aantal rechts-populistische partijen en bij conservatieve migranten die waarschuwen tegen 'vernederlandsen'.

Perspectieven op integratie

Republikeinse Model

- Individuele participatie van migranten in de samenleving
- Focus op 'burgerschap' (kleuren-blind), cultuur is privé aangelegenheid
- Theorie: politieke participatie en verbetering van sociaal-economische positie zal ook leiden tot sociaal-culturele positieverbetering
- B.v. inburgeringsbeleid

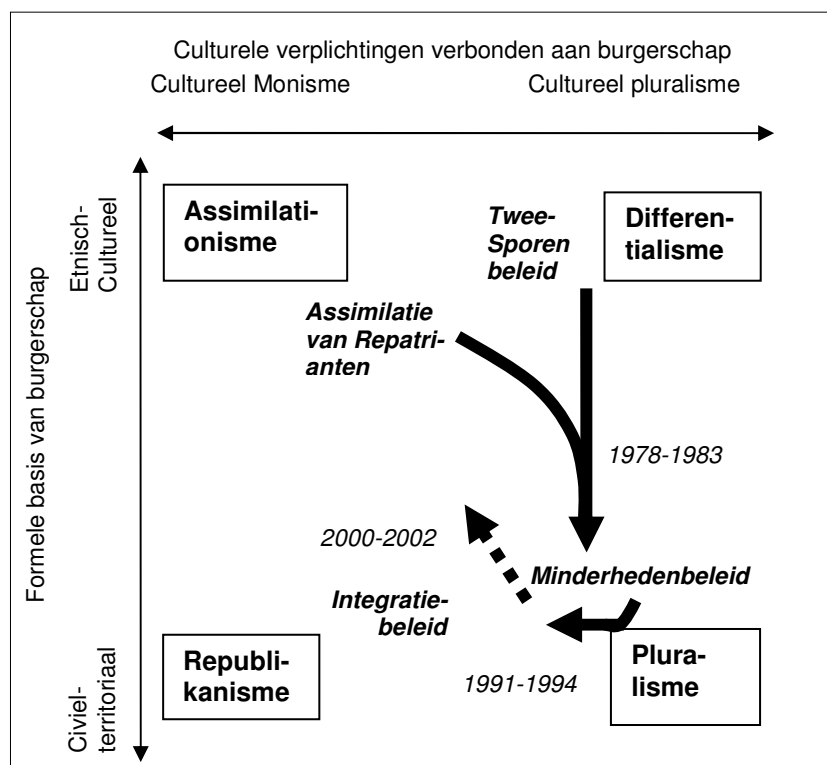
Assimilationistische Model

- Aanpassing van migranten aan dominante waarden/normen van de samenleving (cultureel monisme)
- Lid zijn van de gemeenschap moet je 'verdienen'
- Theorie: behoud van culturele identiteit is obstakel voor succesvolle integratie
- B.v. Amerikaanse 'salad-bowl'

In het *republikeinse* model gaat het om economische en politieke participatie; cultuur hoort bij de privé-sfeer en is geen zaak voor overheidsbemoedening. De eigen verantwoordelijkheid staat voorop (voorbeeld is Frankrijk).

Het *assimilationistische* model gaat verder: mensen moeten zich aanpassen aan de dominante waarden en normen. Naturalisatie is de kroon op de inburgering. De Amerikaanse 'salad bowl' is redelijk succesvol. De Nederlandse identiteit lijkt uitsluitend te zijn, de Amerikaanse insluitend. Patriottisme heeft daarin een plaats (bijvoorbeeld moslims die hun afkeer van 9/11 uitten en het Amerikaanse volkslied zingen).

kaanse insluitend. Patriottisme heeft daarin een plaats (bijvoorbeeld moslims die hun afkeer van 9/11 uitten en het Amerikaanse volkslied zingen).

In Nederland is de assimilatie van de repatrianten het 'stille succes'. De eerste generatie is volop bezig met werk, de tweede generatie heeft problemen met de cultuur en de derde generatie is geassimileerd. En juist zij hebben de neiging om terug te gaan naar hun culturele wortels. De vraag is waar het met het Nederlandse beleid naar toe gaat? Staatssecretaris Van Boxtel had bijna het doelgroepenbeleid afgeschaft, minister Vogelelaar zat meer aan de multiculturele kant. Peter Scholten betwijfelt inmiddels dat het richting assimilatie gaat. Veel hangt af van de stembusuitslag op 9 juni.

Erasmus Universiteit rotterdam

Is de integratie geslaagd of mislukt?

- Elk model kent eigen criteria voor beleidssucces of beleidsfalen
 - Onderzoek: Vooruitgang in 'sleutelsector' onderwijs, dus integratie een succes
 - Politieke discussie focust juist op sociaal-culturele dimensie van integratieproblematiek; conclusie, mislukte integratie
- Gedifferentieerd patroon bedoelde en onbedoelde effecten van beleid
 - Positief: Vooruitgang in sferen werk en inkomen, taalbeheersing, onderwijs
 - Negatief: Hardnekkige problematiek in sferen criminaliteit, beeldvorming en ruimtelijke spreiding
 - Onbedoelde gevolgen: bestendiging van grenzen tussen groepen (wij-zij onderscheid), averechtse effecten van verhard beleidsdiscours, 'integratie maar uit de gratie'

Afhankelijk van het model dat je hanteert zal je anders oordelen over het slagen of mislukken van integratie, omdat de ijkpunten verschillen. Deze oordelen lopen in discussies dwars door elkaar heen en dat maakt het gesprek zo moeilijk. Blijf als professional verre van dergelijke discussies, want het is een puur politiek oordeel, raadt Scholten. De onderzoekscommissie Blok schreef in een conceptversie dat het *integratiebeleid* redelijk succesvol was geweest,

maar in de eindversie was de conclusie dat de *integratie* geslaagd was, ondanks het beleid. Je kunt wèl de succes- en faalpunten van integratie langs de verschillende modellen leggen zonder iets over het *integratiebeleid* te zeggen.

Successen zijn te meten in het opleidingsniveau van allochtonen, met werk en inkomen gaat het goed (vooral bij vrouwen) en de taalbeheersing is spectaculair gestegen. Hardnekkige negatieve aspecten (waar de politieke discussie zich veelal op toespitst) zijn er ook. Bepaalde groepen zijn oververtegenwoordigd bij criminaliteit. Ook die verschillen zijn spectaculair groot. Er is steeds minder ruimtelijke spreiding in plaats van meer; dit komt niet alleen door de 'witte vlucht' maar ook doordat de succesvolle allochtonen verhuizen. Beeldvorming is een derde negatieve factor en heeft een typisch Nederlands aspect.

Nederland is sterk in het plakken van (nationale) labels, in onderscheid maken tussen wij en zij. In een Nederlands journaal zijn het 'Marokkaanse jongeren die problemen maken'. In de Franse pers zijn het 'bepaalde jongeren die rellen schoppen in de *banlieue*'. In Frankrijk ben je òf Frans òf buitenlander (zonder Frans paspoort). In Nederland is het een pavlov-reactie om in groepen te denken in plaats van in individuen; je bent een Marokkaan (zelfs al heb je een hekel aan Marokko) en zo is integratie voor Nederland een buitenlandersprobleem. Het Nederlandse discours heeft averechtse effecten. De sfeer is verhard, maar de manier waarop je over een samenleving praat, scheidt ook die samenleving.

Even oefenen

In drie korte filmfragmenten herkennen de deelnemers de verschillende modellen: ten eerste republikeins versus differentiaalistisch in een debat tussen Balkenende - "Het gaat om wat je bijdraagt, niet wie of wat je bent" - en Wilders "Marokkaans tuig dat misbruik maakt van onze gastvrijheid moet het land uit en de ouders, als de kinderen minderjarig zijn, erbij graag".

Ten tweede republikeins: "Niet je afkomst, maar je toekomst telt!". Het derde fragment heeft elementen van het multiculturalistische model: "De gemeenschap moet in verzet komen, de groep heeft kapitaal". Puur multiculturalistische voorbeelden zijn heden ten dage moeilijk te vinden.

Reacties

- De kleurenblindheid van het republikeinse model kan in de uitvoering van beleid flinke discussie opleveren. In Rotterdam werd van bovenaf bepaald dat een apart loket voor Antillianen ongewenst was. Het uitgangspunt was: één loket voor iedereen waar hooguit wat specialistische kennis aanwezig moest zijn. De werkvloer kwam daartegen in het geweer, omdat de groep - met grote problemen - niet meer komt en met één loket niet meer wordt bereikt.

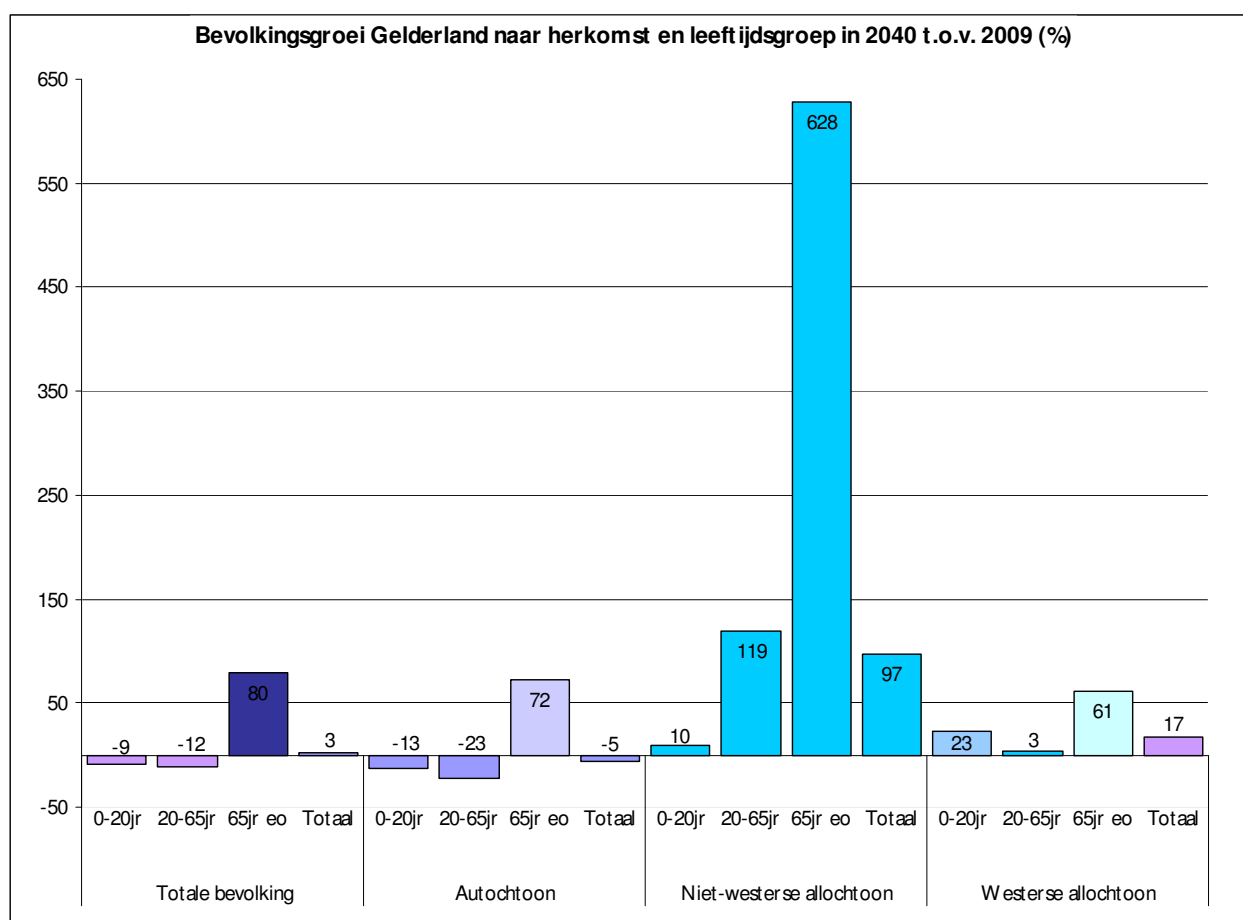
- Een deelnemer signaleert regionalisme: de neiging zich terug te trekken en te identificeren met de regio: “Ik ben Achterhoeker”. Peter Scholten herkent ook in Rotterdam dat allochtone jongeren zich wel lokaal verbinden, zich Rotterdammer voelen, in tegenstelling tot nationale verbondenheid. Het opleggen van nationale normen roept altijd verzet op. Wat niet gezien is, zijn de grote veranderingen die autochtone Nederlanders hebben doorgemaakt in korte tijd en dat zij evengoed doelgroep zijn voor integratiebeleid. De anomisering geldt ook voor hen. Op de onzekerheid die dat met zich meebrengt speelt populistisch rechts in.
- Welk model voor de toekomst zal werken is moeilijk te zeggen. Het multiculturalistische model heeft een positieve kant, maar heeft als groot nadeel de nadruk op cultuur.
- Voor professionals kunnen de modellen een hulpmiddel zijn bij het sturen van processen en helpen creatiever te zijn bij discussies over maatregelen en beleid.

Presentatie Janneke Hulsker -Trends en ontwikkelingen.

Voor deze presentatie hebben Sjaak Kregting van het Kenniscentrum Sociaal Beleid (Spectrum) en Yegâne İşik van Elan de cijfers geleverd. Zij hebben gebruik gemaakt van cijfers van het Centraal Bureau voor Statistiek en het Sociaal Cultureel Planbureau. Meer cijfers zijn te vinden in de *Integratiemonitor Gelderland*. Cijfers kunnen veelzeggend zijn en bieden veel mogelijkheden om bepaalde zaken in beeld te brengen, maar hebben tegelijkertijd hun beperkingen, omdat cijfers voor meerdere interpretaties vatbaar zijn en in combinatie met andere cijfers weer hele andere inzichten kunnen opleveren.

Bevolkingsgroei naar herkomst

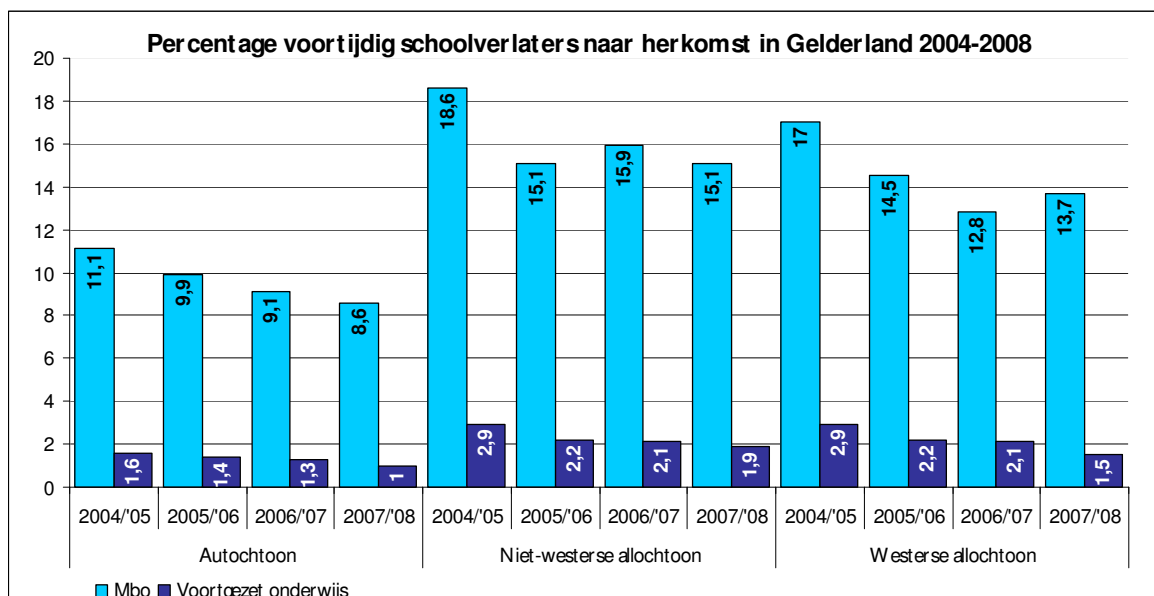
De opvallende groei van niet-westerse allochtone ouderen kan consequenties hebben voor de ouderenzorg. Zij hebben mogelijk andere wensen en behoeften op het gebied van zorg. Ook moet rekening gehouden worden met een druk op mantelzorgers, met name vrouwen, die anders hun aandacht en energie zouden kunnen schenken aan hun baan / gezin / kinderen / vrijwilligerswerk.

Onderwijs

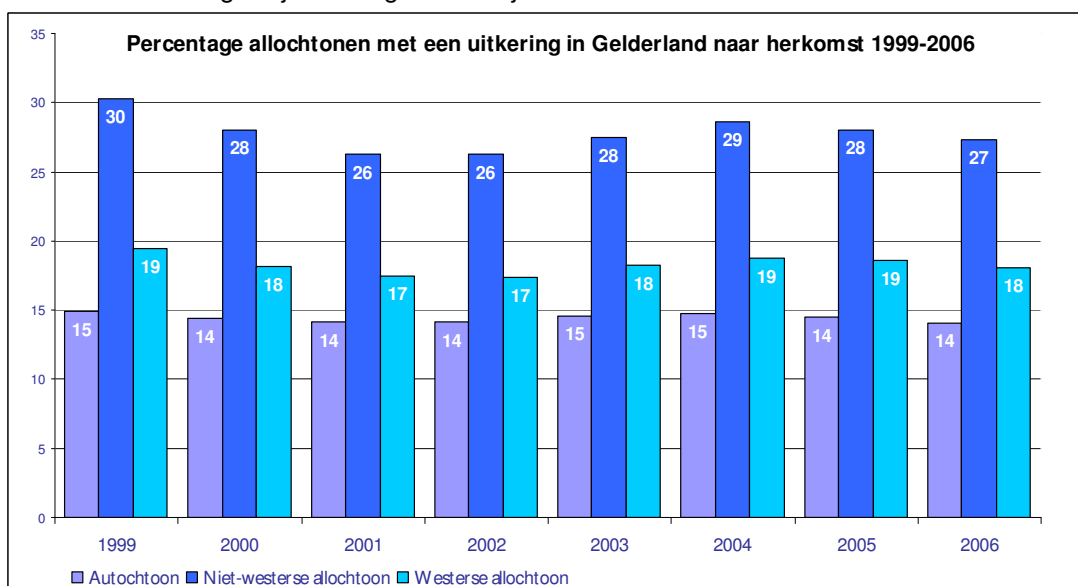
Er is een duidelijke stijging zichtbaar van het percentage allochtonen dat deelneemt aan hogere opleidingen (met name hbo en wo). Hoger opgeleid betekent: meer kans op een goede baan, een hoger inkomen en huisvesting elders dan in aandachtswijken. Een stijgend opleidingsniveau is overigens ook waarneembaar onder autochtonen.

Het percentage niet-westerse allochtone schoolverlaters is weliswaar wat hoger dan bij autochtone leerlingen, maar kent evenals de autochtone leerlingen een afname. Een aandachtspunt.

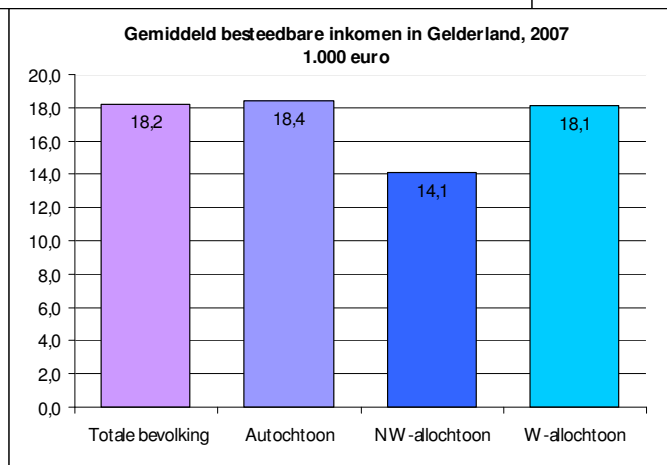

Inkomen

Bij het percentage allochtonen met een uitkering is het gemiddelde genomen van zes Gelderse gemeenten die op 1 januari meer dan 50.000 inwoners hadden. Er zijn lichte schommelingen zichtbaar bij niet-westerse allochtonen en sterker dan bij autochtonen; de arbeidsmarktpositie van allochtonen is gevoeliger voor economische mee- of tegenwind (bijvoorbeeld door tijdelijke of flexibele contracten). De huidige crisis zal straks ongetwijfeld terug te zien zijn in de statistieken.

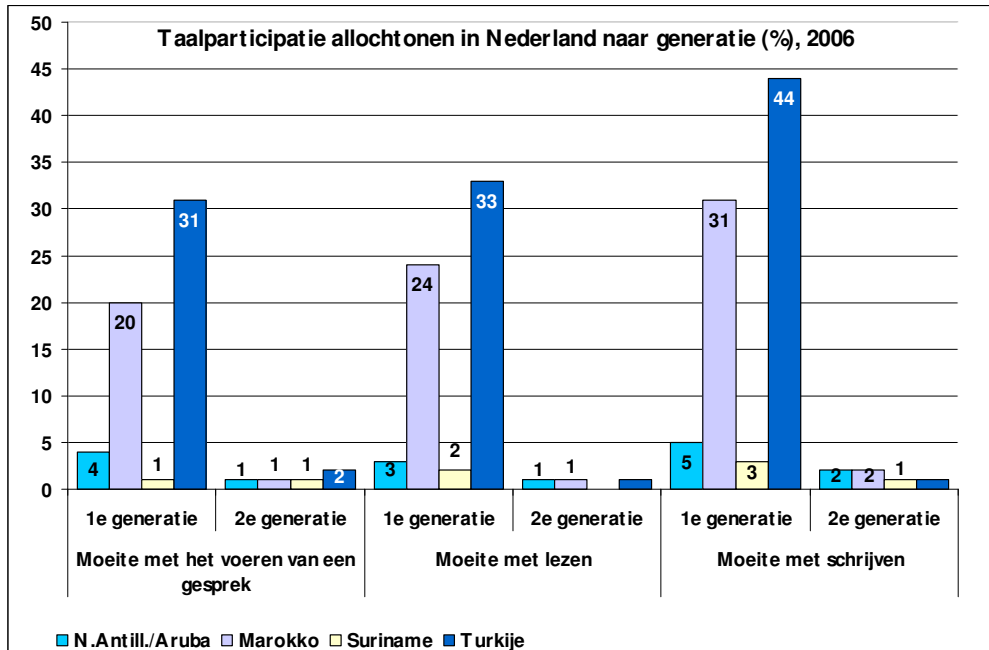

Het gemiddeld besteedbaar inkomen naar herkomst is onder allochtonen structureel lager. Wellicht dat de inkomenspositie van allochtonen toeneemt met het stijgende opleidingsniveau.

Taal

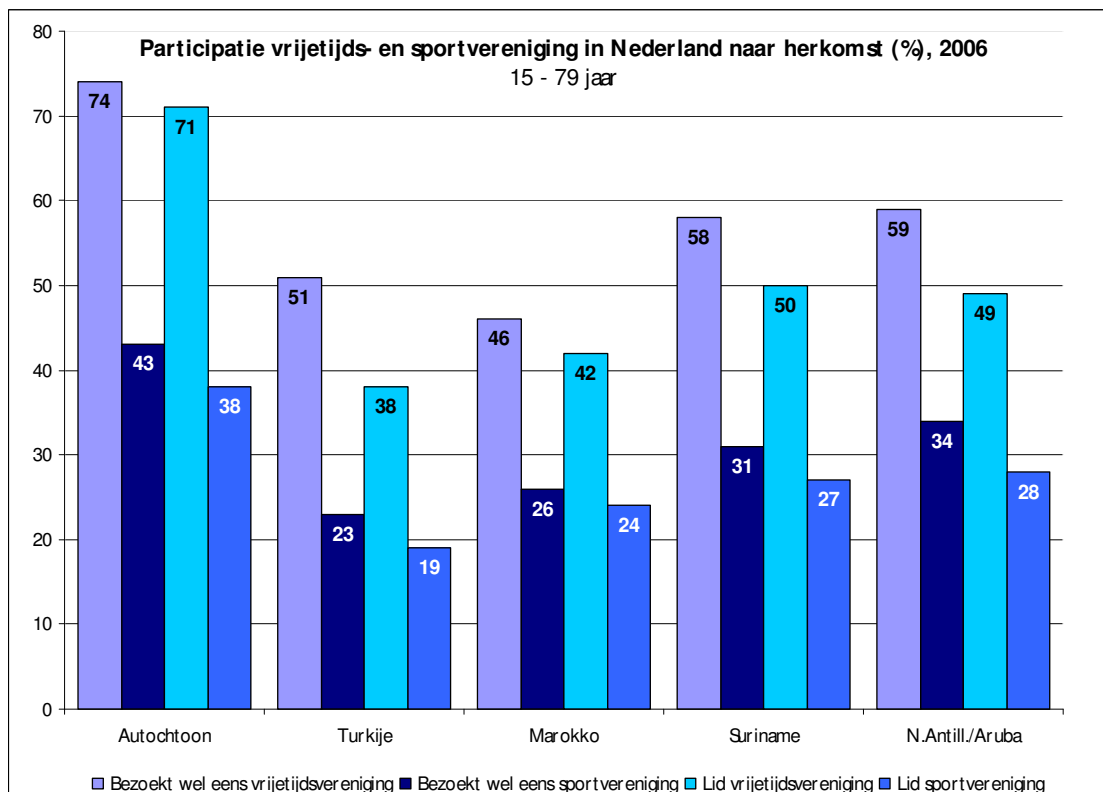
Het slecht beheersen van de Nederlandse taal, zal in de toekomst veel minder een belemmering vormen voor participatie. De verschillen tussen de eerste en de tweede generatie zijn enorm.

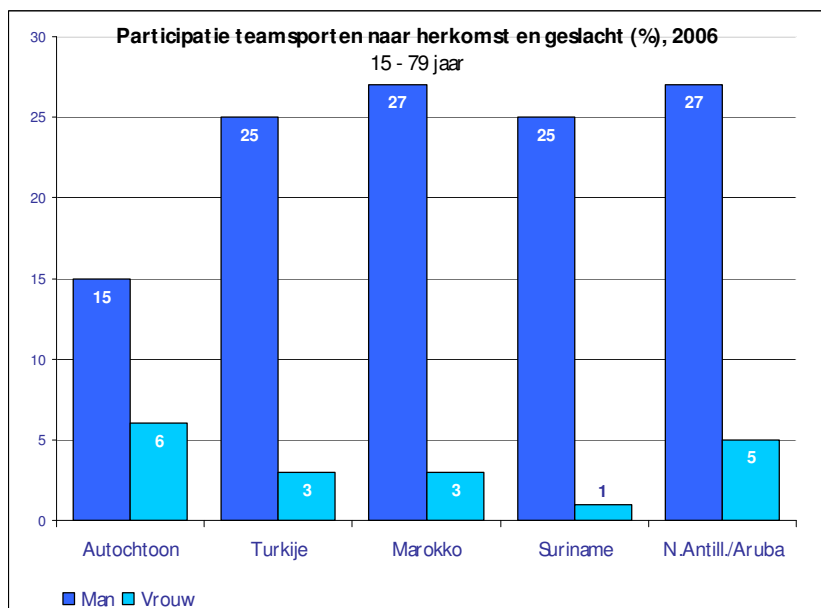
NB: Vanaf dit onderwerp betreffen de cijfers niet Gelderland maar Nederland. De thema's worden niet jaarlijks onderzocht, waardoor de cijfers minder actueel lijken.

Taalparticipatie is één keer onderzocht, de andere onderwerpen worden eens in de vier jaar onderzocht. De laatste metingen waren van 2006.

Sport en vrije tijd

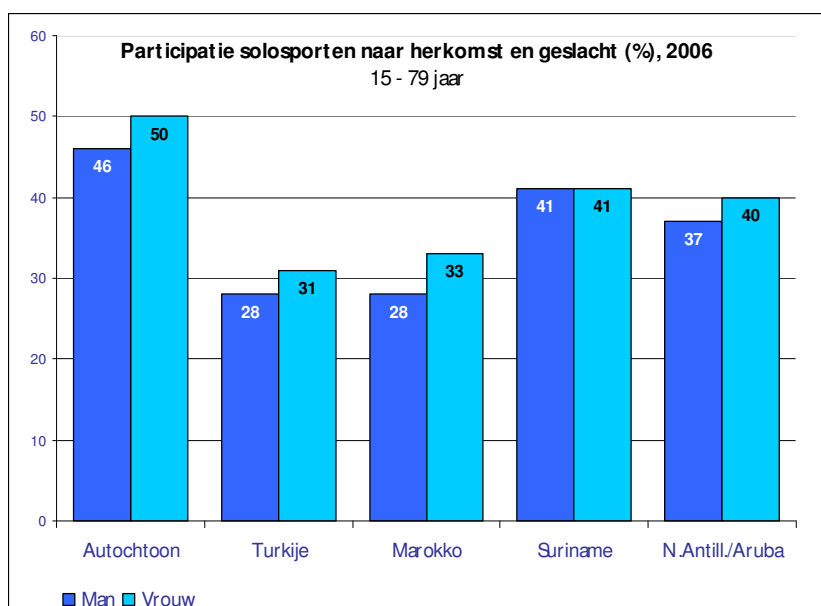
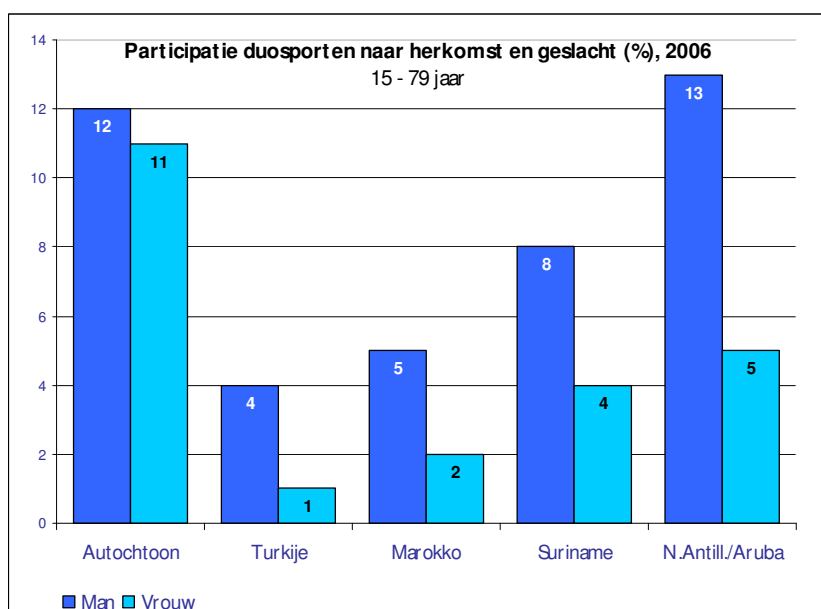

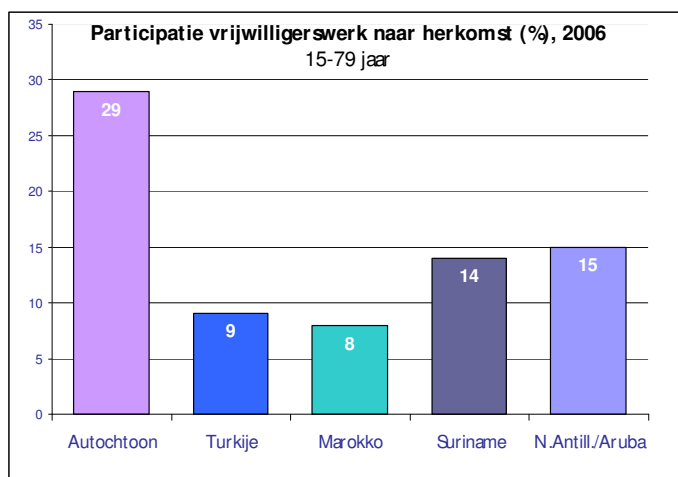
In de deelname aan sport- en vrijetijdsvereniging lijken Surinamers en Antillianen op elkaar. Turken en Marokkanen verschillen. Turken bezoeken vaker een vereniging. Marokkanen bezoeken vaker sportverenigingen en zijn vaker lid.

Opvallend bij sportparticipatie is de populariteit van individuele sporten onder vrouwen; dat geldt voor alle vrouwen.

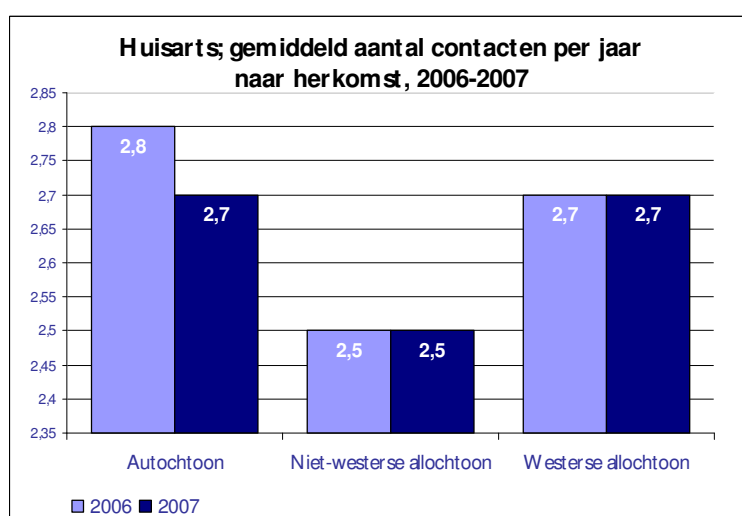
Veel informatie over sport is bijeengebracht in de *Rapportage Sport* van het SCP (2008) en het rapport *Sportparticipatie allochtonen* van het NISB (Nederlands Instituut voor Sport en Beweging).

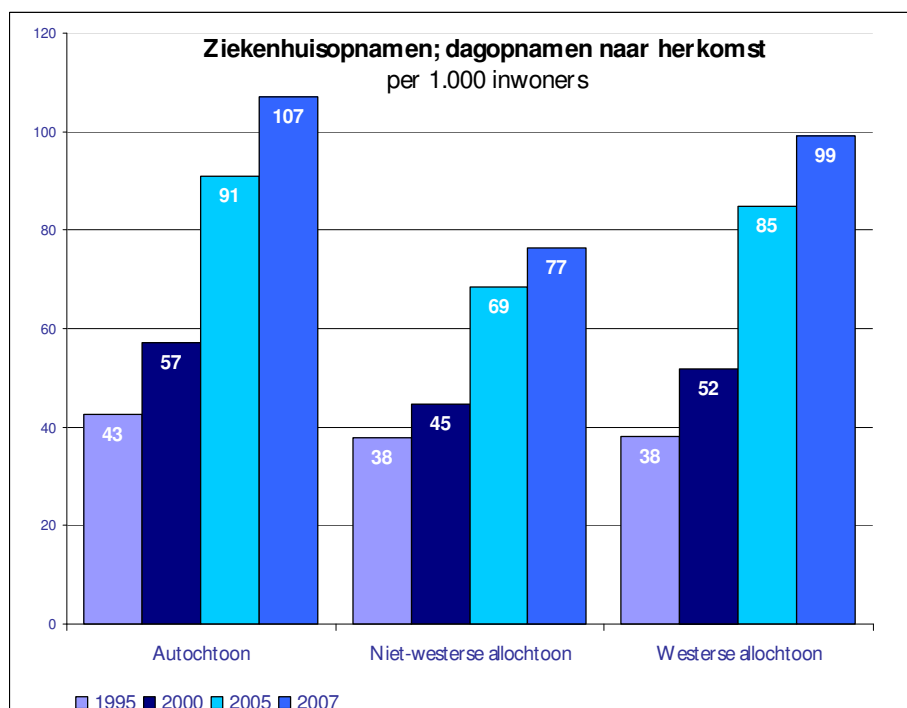

Er is een grote verscheidenheid in deelname aan vrijwilligerswerk. De cijfers vertekenen echter wel: veel vrijwilligerswerk van allochtonen blijft onzichtbaar, omdat het in eigen kring of binnen de familie plaatsvindt. De zorgplicht binnen bepaalde bevolkingsgroepen (mantelzorg) zou ook van invloed kunnen zijn op het al dan niet tijd hebben voor vrijwilligerswerk.

Gezondheid

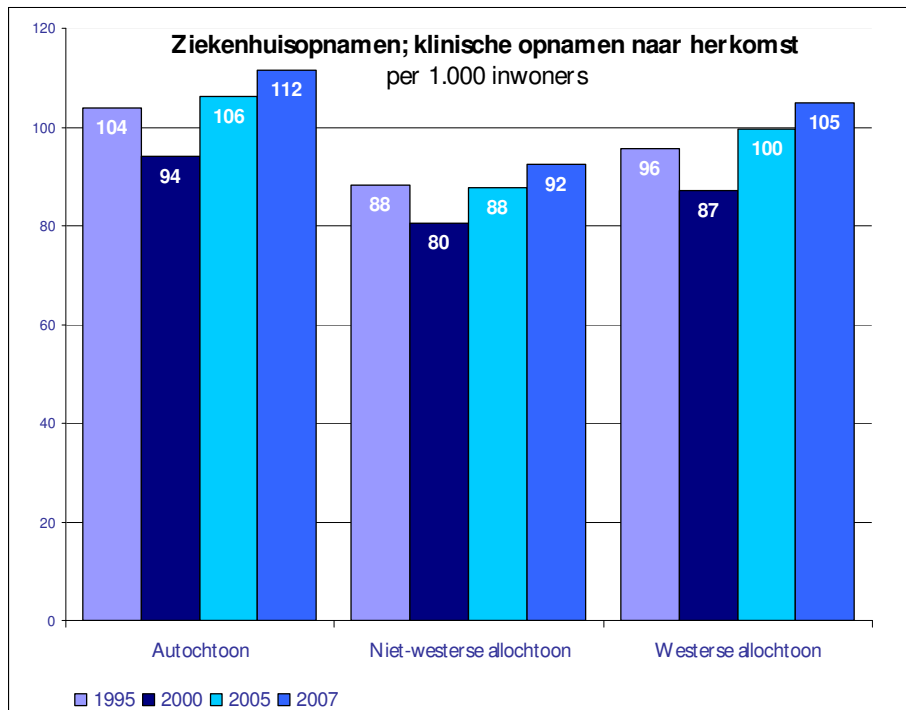

Niet-westerse allochtonen hebben gemiddeld minder contacten met de huisarts. Niet omdat zij gezonder zijn - sommige groepen hebben juist meer risico's om bepaalde ziektes te krijgen (diabetes, hepatitis). Het lijkt er dus op dat deze groep minder bereikt wordt.

Voor dagopnamen in het ziekenhuis geldt hetzelfde.

Vooral niet-westerse allochtonen zijn ondervertegenwoordigd terwijl er geen reden is aan te nemen dat zij minder ziek zouden zijn dan andere Nederlanders. Wel zien we over de jaren een stijging van het percentage opnamen. Maar door de jaren heen wordt het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen steeds groter.

Bij de klinische opnamen in het ziekenhuis is het verschil veel kleiner tussen de groepen. Maar ook daar wordt door de jaren heen het verschil tussen autochtonen en niet-westerse allochtonen steeds groter, zij het in mindere mate.

Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat klinische opnamen vaak urgenter zullen zijn, waardoor vindbaarheid en toegankelijkheid van de zorg een minder grote rol speelt.

Frans Verhagen publiceerde in 2009 het boek *Hoezo mislukt? De nuchtere feiten over de integratie in Nederland*. Janneke Hulsker sluit zich aan bij zijn toekomstvoorspelling: "Het eindresultaat over twintig, veertig of zestig jaar is voorspelbaar: een geïntegreerde samenleving, anders dan die van nu. Met ook daarin weer nieuwe groepen nieuwkomers."

Richtingen en kansen voor integratie in Gelderland

Volgens de 'open space-methode' wandelen deelnemers langs een zevental flappen met een discussiepunt. Bij elke flap ontstaan discussies, men luistert, leest, levert een bijdrage en mengt zich in de discussie bij de volgende flap. De thema's op de flappen zijn mede gebaseerd op informatie vooraf van de deelnemers. De gesprekken hebben per thema de volgende overwegingen en ideeën opgeleverd.

1. Richtingen en kansen

Als we naar de toekomst kijken, wat is er dan belangrijk bij het ontwikkelen van een visie, een aanbod en activiteiten op het gebied van integratie. Wat willen we bereiken?

Gelderse koek voor een Gelders beleid.

Visie

- Het is belangrijk om voor ogen te hebben welke kant we met de samenleving op willen. Welke doelstellingen willen we met onze inzet bereiken? Belangrijk is om verder te kijken dan de vier jaar waarin beleidsmakers willen scoren.
- Meetbare doelstellingen moeten niet alleen simpelweg 'SMART' geformuleerd worden, want juist de nadruk op kwaliteit van leven en op welzijn is van belang bij integratie.
- Het is nuttig om hierbij in het achterhoofd te houden dat een snelle integratie niet alleen positieve maar ook negatieve gevolgen kan hebben, zoals Peter Scholten aangaf. Zowel de ontvangende samenleving als de zogeheten nieuwkomers moeten de afzonderlijke fasen van integratie kunnen doorlopen en met name ook afsluiten, zodat we er als samenleving beter van worden. 'Bewust integreren' vereist aandacht voor de diverse tegelijkertijd en na elkaar te doorlopen stappen.

Verbinding & Ontmoeting

- De kracht van integratie-aanbod ligt in het zoeken naar de verbinding. Een (extreem) voorbeeld: jongens met een Marokkaanse achtergrond gingen aan de haal met de kransen die neergelegd waren tijdens de dodenherdenking op 4 mei. Uit de geschiedenis blijkt dat er ook soldaten vanuit Marokko meevochten in de Tweede Wereldoorlog. Dat is een opening naar verbinding.
- Verbinden is ook letterlijk elkaar kunnen vinden. Als ondersteuningsinstellingen zijn wij bij uitstek geschikte partijen om situaties te creëren waarbij mensen elkaar in al hun diversiteit kunnen ontmoeten. Integratie moet dan ook zeker niet geproblematiseerd worden. Op dorps- of wijkniveau, aansluitend bij de leefwereld van mensen, zijn er allerlei activiteiten te organiseren waarbij mensen elkaar in een 'verwelkomende sfeer' kunnen leren kennen.
- Als idee is geopperd om op wijkniveau allerlei lokale nieuwsbrieven en krantjes na te pluizen op integratieremmende berichten en woordkeuze en hier aandacht aan te besteden door de auteurs rechtstreeks aan te spreken.

Vraaggericht werken

- Activiteiten met expliciet integratie als doel zullen weinig mensen lokken. Mensen moeten zelf het belang inzien van een aanbod of activiteit; er moet 'iets te halen zijn'. Bijvoorbeeld: ouders in de kinderopvang komen naar activiteiten over opvoedingsondersteuning. De ouders komen voor de informatie, maar de activiteiten bieden tegelijkertijd een mogelijkheid om elkaar te leren kennen. Dergelijke kansen, waarbij integratie niet het hoofddoel is, kun je aangrijpen en versterken.
- Wat vinden mensen zelf leuk, nuttig en interessant om te doen? Door uit te gaan van de vragen, wensen en behoeften van mensen, kan aanbod opgezet worden waar mensen ook daadwerkelijk gebruik van gaan maken. En dit biedt de organisatoren de kans om integratie te bevorderen.
- Het onderscheid tussen afzonderlijke groepen gaat steeds minder bepaald worden langs de lijn van een etnische achtergrond en steeds meer door leefstijlen, is de verwachting. Bij wie mensen

zich thuis voelen, kan van veel verschillende criteria afhankelijk zijn en hun etnische achtergrond is daar slechts één van.

Insteken op competenties van mensen

- Wanneer mensen op hun kracht worden aangesproken, zal er meer resultaat geboekt worden dan wanneer ze benaderd worden als slachtoffer of wanneer ze aan een onmogelijk beeld moeten voldoen. Dit aandachtspunt sluit aan bij de vorige punten. Mensen willen op hun eigen mogelijkheden en wensen aangesproken worden en daarbij zijn leefstijlen en behoeften van grote invloed. Als ze vervolgens ook nog eens worden aangespoord te doen waar ze goed in zijn en dit verder uit te breiden, dan komt een balletje aan het rollen.

Vergrijzing bij allochtone doelgroepen

- Vergrijzing is een ontwikkeling die in elk geval in het oog gehouden moet worden; mensen worden ouder en veel allochtone ouderen besluiten om hun oude dag in Nederland door te brengen. Welzijns- en zorginstellingen dienen in te spelen op de wensen en behoeften van deze ouderen omtrent bijvoorbeeld het eten en de inrichting van woonruimtes. Dementerende ouderen dienen in de taal van hun jeugd aangesproken te kunnen worden. Hoe heerlijk is het niet om een liedje 'uit de oude doos' te horen, maar dan wel uit een Antilliaanse of Indonesische doos bijvoorbeeld.
- Er zijn vraagtekens te plaatsen bij het verplichten van taalcursussen en andere inburgeringsactiviteiten voor ouderen. Investeren in ontmoeten en kansen bieden: ja, maar laat hen verder met rust en bundel je energie ten behoeve van de jongere generaties.

2. Integraal versus specifiek

Doelgroepenbeleid is uit, integraal beleid is in. Een voorbeeld uit de landelijke politiek is het verbod op inburgeringscursussen alleen voor vrouwen. Een aantal gemeenten wil wèl een specifiek aanbod behouden voor vrouwen. Wanneer integraal, wanneer specifiek en onder welke voorwaarden?

Zwart en wit apart of toch samen?

Integraal beleid is *in principe prima*,

- maar soms onzinnig omdat interventies gericht zijn op een heel specifieke doelgroep (bijvoorbeeld bij meisjesbesnijdenis). En soms is het dom, omdat je bepaalde groepen anders echt niet binnenhaalt. Daarom: integraal als het kan en specifiek als het moet. Je moet hier pragmatisch in kunnen zijn, in plaats van dogmatisch: laat het resultaat voorop staan. Beoogde resultaten benoemen kan aan de hand van mijlpalen, maar de weg ernaar toe is maatwerk.
- Maak een goede balans. Alleen integraal beleid betekent dat de zwaksten buiten beeld raken. Alleen specifiek beleid maakt die zwakke groep niet sterker, maar juist afhankelijk.

Een integrale aanpak vraagt specifieke maatregelen:

- interculturalisatie is een must, anders blijven bepaalde groepen weg. Dat betekent dat er specifieke kennis in huis is en dat die kennis ook van hoog niveau is, niet halfslachtig of gebaseerd op aannames.
- Een integrale aanpak is gebaat bij marketing-denken: als bepaalde groepen niet bereikt worden moet je uitzoeken hoe dat komt en een andere benadering kiezen. Welzijn kan wat dit betreft iets leren van commerciële organisaties.
- Voor een integraal aanbod is het belangrijk dat Gelders Troefpartners samenwerken en niet iedereen voor zijn eigen toko gaat.

3. Positieve insteek

Vaak wordt integratie vanuit een probleem benaderd, ook bij het verstrekken van subsidies. Hoe zou je juist vanuit een positieve insteek tot aanbod kunnen komen dat integratie bevordert?

- Uitgaan van de kracht van mensen / uitgaan van mogelijkheden.
- Winst van elkaar pakken als het gaat om diversiteitsdenken; gebruik maken van elkaars kwaliteiten / gebruik het 'anders zijn' juist!
- Taalgebruik; positief formuleren / let op termen die je gebruikt / modern taalgebruik.
- Vraaggericht werken, outreachend.
- Feestje vieren met wie het wil vieren; daar worden anderen ook door aangetrokken.
- Confrontatie, gesprek of debat aangaan.
- Meer kijken naar overeenkomsten dan naar verschillen.
- Gezamenlijke doelen formuleren (niet 'allochtonen' apart noemen).
- Good practices gebruiken.
- Stilstaan bij successen - ook kleine. Wees blij met kleine stappen.
- Niet teveel opschrijven maar DOEN!
- Niet voor de hand liggende partners zoeken ter inspiratie.
- Communicatie is opener bij gemeenschappelijke interesses of activiteiten (bijvoorbeeld zowel allochtonen als autochtonen hebben volkstuintjes en het contact loopt daarbij heel makkelijk).
- Jezelf aanleren open te zijn naar andersdenkenden.
- Aansluiten op trends en bij wat op dit moment speelt; trends gebruiken om mensen te betrekken bij zaken die je wilt verwezenlijken.
- Het werkt alleen als je positief kunt insteken (wanneer werkt iets als je negatief insteekt?)
- Belonen van goede activiteiten!
- EEN POSITIEVE INSTEEL BEGINT BIJ JEZELF!

Voor een positief gevoel.

4. Doelgroepen bereiken

Peter Scholten geeft aan dat bij het maken van beleid ook de doelgroepen kunnen worden losgelaten, maar weten we dan nog wel wat er leeft en past het beleid dan nog wel bij de praktijk? Is het überhaupt belangrijk om te weten wat de behoeften van de doelgroep zijn, bij het maken van beleid en zo ja, hoe achterhaal je die behoeften en wat moet je er mee doen?

De beroemde kopjes thee.

Voer eerstelijns gesprekken

- Het beste zou zijn om met mensen in gesprek te gaan in de wijk, op de speelplaats, in het wijkcentrum of op de galerij van de flat. Om deze eerstelijns verkregen informatie te vertalen naar beleid zouden we vrijwilligersorganisaties en verenigingen in een bepaald gebied kunnen ondersteunen bij het samenwerken, zodat kennis onderling wordt gedeeld en zij hun krachten bundelen en gebruik maken van elkaars netwerk.

Schakel sleutelfiguren in

- Het inschakelen van sleutelfiguren kan als keerzijde hebben dat zij geprofessionaliseerd zijn, dat zij ook de groep niet daadwerkelijk benaderen/vertegenwoordigen. Soms geven zij zelfs sociaal-wenselijke antwoorden.

Vier een feestje

- Organiseer momenten waar je elkaar kunt ontmoeten en met elkaar een feestje kunt vieren. Op deze momenten inspireer je en verleid je elkaar. Met een feestje maak je mensen nieuwsgierig en zullen ze een bijdrage willen leveren. Ga ook in gesprek met de gefrustreerde niet-deelnemers. Bij een succesvol feestje zullen de deelnemers in hun enthousiasme weer nieuwe mensen meeneemen.

Laat het initiatief bij de doelgroep

- Er is ook de keus om pragmatisch te denken en het initiatief bij de doelgroepen zelf te leggen. Zij maken zelf hun behoeften kenbaar.

Benut bestaande kanalen

- Er zijn al georganiseerde kanalen waarvan gebruik kan worden gemaakt, bijvoorbeeld scholen.

Reflecteer op de mentaliteit van organisaties

- Om in staat te zijn de doelgroep te bereiken zou er bij de organisaties ook een verandering van mentaliteit moeten optreden, zodat zij openstaan voor de doelgroepen. Dit vergt interculturalisatie van bijvoorbeeld de besturen van verenigingen.

Participatie en perspectief van de doelgroep

- Voor het succesvol structureel bereiken van de doelgroep is participatie van de doelgroep en het perspectief van de doelgroep op beleidsniveau essentieel. Opnieuw is hier interculturalisatie van de organisaties nodig.

Wat kunnen wij als Gelders Troef partners doen?

- Kennis over het bereiken van doelgroepen (strategieën) met elkaar delen, zodat er structureel iets neergezet wordt.
- Interculturalisatietrajecten adviseren.
- Vrijwilligersorganisaties e.d. ondersteunen bij onderling samenwerken en informatie-uitwisseling.
- Ontmoetingen organiseren.

Als laatste...

- Luisteren en daadwerkelijk horen hoeft niet te betekenen dat er aan elke behoefte ook gehoor moet worden gegeven. En misschien moeten we ons democratisch ongeduld loslaten en niet verwachten dat ons beleid op de korte termijn effect heeft, maar zouden we een iets langere adem moeten hebben.

5. Bevorderen interculturalisatie

Organisaties neigen ertoe in de verdediging te gaan, als het gaat om een aanbod dat passend is voor allochtone doelgroepen. Als je goede informatie geeft en duidelijk maakt welke hulp zij kunnen krijgen, heb je toch je best gedaan? 'Witte' instellingen zijn zich er niet van bewust dat zij - onbedoeld - niet toegankelijk en herkenbaar zijn voor (een groot deel van) de allochtone doelgroepen. Hoe bevorder je multiculturalisering zonder dat organisaties zich aangevallen voelen?

Inburgeren vereist ook een beetje uitburgeren.

Draagvlak

- Er moet op bestuurlijk en op managementniveau draagvlak gecreëerd worden voor interculturalisatie. Begin bij je eigen organisatie. En laat het niet bij mooie intenties en beleidsvoornemens, maar zet die ideeën ook daadwerkelijk om in acties. Denk na (of vraag advies) hoe je de juiste mensen kunt werven en binden.

Het proces

- Bij het stimuleren en ondersteunen van interculturalisatie bij organisaties is het belangrijk om goed af te stemmen wie er wat doet en op welk niveau. En houd elkaar 'bij de les': vraag feedback aan je collega's. Het proces vergt onderhoud. Vergroot emotionele competenties.

Kansen

- Benut de kansen op de markt en bekijk hoe je bedreigingen kunt omzetten in kansen.

Kijk vanuit winst

- Draai de vraag om en vraag je niet af wat jij aan interculturalisatie 'moet' doen, maar wat integratie jou oplevert.

6. Samenwerken

In de discussie was het een uitdaging om mensen verder te krijgen dan evaluatie en intentie. Door vrijwel alle deelnemers wordt samenwerking als een meerwaarde gezien. Het bundelen van krachten, het gebruik maken van individuele kwaliteiten en efficiëntie (door niet allemaal het wiel opnieuw uit te vinden) zijn als belangrijke voordelen genoemd. Nieuwe tijden, nieuwe kansen en tevens de constatering dat we deels dezelfde problemen en uitdagingen tegenkomen en daarin samen kunnen optrekken.

Dip eens bij je collega-instellingen.

Waar vinden we elkaar, wat zijn onze gezamenlijke doelen (niet alleen Provinciale doelstellingen, of toch wel ...?)

- Werken aan intern draagvlak, elkaar 'verleiden' en samenwerkingsafspraken vastleggen, zodat de vrijblijvendheid weggehaald wordt en men zich meer committeert.
- Noodzakelijk is het om elkaar beter te informeren over het eigen aanbod en projecten (met een rol voor de websites), kennisdeling te organiseren (zoals de inspiratiedag), onderlinge communicatie te verbeteren, transparantie na te streven en niet afhankelijk te zijn van goodwill.
- We bevinden ons deels op dezelfde markt en zijn deels ook elkaars concurrenten, wat voor- en nadelen geeft. Voordelen omdat het de organisaties scherp houdt, dwingt kwaliteit te leveren en anderen wat te kiezen biedt. Nadelen omdat het de samenwerking er niet altijd eenvoudiger op maakt. Echter, werd gesteld, de vijver is groot genoeg en concurrentie hoeft niet beperkend te zijn.

Wat kunnen we concreet doen om samenwerking te verbreden, verdiepen en/of te verbeteren?

- Strategisch goed gekozen werkgroepen, regie en afstemming, ontzuijing van organisaties en meer op taken samenwerken, elkaar feedback geven en ook kritisch durven zijn om kwaliteit te verbeteren.
- Het samenwerken op uitvoering, producten ontwikkelen en daarin elkaars kwaliteiten inzetten en bijvoorbeeld het introduceren van het model 'businessclub'. Dat betekent dat innovatieve ideeën, producten en projecten aan elkaar worden voorgelegd / gepresenteerd met de uitnodiging wie wat zou kunnen leveren om dit te verbeteren en/of goed in de markt te zetten.
- Heel concreet is een gezamenlijk smoelenboek een middel om te zien wie waar werkt en bij wie je waarvoor terecht kan.
- Een pand delen is ook een zeer concrete mogelijkheid om samenwerking te bevorderen.
- Ten slotte kan het wenselijk zijn (of niet reëel en onuitvoerbaar?) dat men elkaar al in het oog houdt bij het opstellen van jaarplannen en dat inhoud boven het organisatiebelang gesteld zou moeten worden.

7. Effect meten

Hoe meet je het effect van je inspanningen op het gebied van integratie?

Meten betekent ook weten of er wel behoefte is aan dienstverlening / participatie bij bijvoorbeeld SBOG en Scouting.

- Een opdrachtgever kan eisen van een instelling dat veertig procent van bijvoorbeeld de Scoutingleden voortaan van een andere dan Nederlandse herkomst moet zijn. Is het wel zinvol om dit effect te meten? Moet niet eerst de vraag gesteld worden of hier wel behoefte aan is en zo nee, of Scouting dan haar aanbod wil veranderen? Kortom: hebben kinderen met een andere achtergrond behoefte om mee te doen aan de activiteiten van Scouting. Zo ja, dan kun je gaan werven en kun je 'meten' hoeveel leden een niet-Nederlandse herkomst hebben. Zo nee, dan zul je je eerst als organisatie moeten afvragen of je je aanbod dusdanig wil veranderen dat deze groep de activiteiten wel aantrekkelijk zal vinden. In dat geval kun je dus nog niet meten hoeveel leden een andere achtergrond hebben. Wat je wel kunt meten is hoeveel jongeren er wel / niet in geïnteresseerd zijn. Je kunt ook meten wat de behoeften zijn. Wat kan Scouting veranderen zodat deze doelgroep wel naar de activiteiten zal komen?

Je kunt geen appels met peren vergelijken.

Hoe meet je kwalitatieve effecten?

Geopperde mogelijkheden:

- Maak gebruik van nul- en eindmetingen van meetbare indicatoren om te checken of je je doel gehaald hebt.
- Evalueer ervaringen van deelnemers (evaluatie en tevredenheidsmetingen).
- Evalueer langetermijneffecten op individueel niveau door te vragen wat iets na enkele jaren heeft opgeleverd (of men bijvoorbeeld het geleerde ook in praktijk heeft gebracht of gedeeld met anderen? Zie ook de boekjes van Elan Politica Allochtona; interviews met cursisten en Opvoeden is voor iedereen).
- Jaarverslagen analyseren op bijvoorbeeld het terrein: bereik van diverse klantgroepen.

Meten is NIET het resultaat, niet daar waar je op afrekent / gerekend wordt

- Vaak is in de welzijnssector het daadwerkelijke resultaat moeilijk te meten. Als resultaten worden vaak omschreven als het aantal trainingen, aantal (tevreden) deelnemers van trainingen etc. Wat het voor daadwerkelijk effect heeft gehad op bijvoorbeeld de deelnemers, de wijk waarin de deelnemer voortaan anders handelt en dergelijke, wordt vaak niet meegenomen.

Cijfers kunnen ook NIETS zeggen

- Weet wat je meet. Soms geven cijfers een schijnzekerheid. Bijvoorbeeld als je wel bijhoudt hoeveel mensen een training bijwonen, of traject doorlopen maar niet wat zij ervan vinden, wat zij geleerd hebben of hoe hun gedrag veranderd is sindsdien.

Resultaten van Gelders Troefpartners delen door middel van bijvoorbeeld gezamenlijke rapportage van de maatschappelijke effecten van het werk

Brigitte Theeuwen sluit de middag af door de meest in het oog springende opmerkingen op de flappen te benoemen en de symboliek toe te lichten van de bloemzaadjes die alle deelnemers meekrijgen.

